

Arbeidsnotat nr. 207 / 2015
Working paper no. 207 / 2015

Fjellet som kulturell sanseerfaring uttrykt gjennom lyd og bilde

Av Tine Blom



**Høgskolen
i Lillehammer**

Lillehammer University College • hil.no

For fullstendig oversikt over publikasjonene i HiLs skriftserie se
http://hil.no/hil/biblioteket/forskning_og_publicisering/skriftserien_ved_hil

ISSN 0806-8348

Kr. 50,-

Alle synspunkter står for forfatterne sin regning. De må ikke tolkes som uttrykk for oppfatninger som kan tillegges Høgskolen I Lillehammer. Denne artikkel kan ikke reproduseres - helt eller delvis - ved trykking, fotokopiering eller på annen måte uten tillatelse fra forfatteren.

Any views expressed in this article are those of the authors. They should not be interpreted as reflecting the views of Lillehammer University College. This article may not be reprinted in part or in full without the permission of the author.

Fjellet som kulturell sanseerfaring uttrykt gjennom lyd og bilde

Sammendrag

Dette er en refleksjon over audiovisuelle arbeider om naturen ved Tvergasteinstjørnnet på Hallingskarvet, og om arbeidsprosessen og tilbakemeldinger. I disse arbeidene forsøker jeg å formidle mine egne erfaringer i denne naturen. Til min overraskelse har flere uttrykt gjenkjennelse, ikke bare av hva de ser og hører, men også lukt.

Jeg spør, hvordan kan det ha seg at flere kjenner igjen egne erfaringer som strengt tatt ikke er formidlet gjennom lyd og bilde? Hva er kilden til disse erfaringene, hva består denne felles erfaringen i? Min påstand er at naturerfaring utvikles gjennom kroppslig, sanselig praksis i forhold til vær og landskap, og som deles av dem som har vandret i samme landskapet.

Den teoretiske tilnærmingen er prosessfilosofi hvor naturen oppfattes som å være en konstant endringsprosess. Jeg er interessert i hvordan erfaringene handler om forholdet til naturen som fysisk materialitet, sansbar og tilgjengelig. Naturen er ingen abstraksjon eller symbol, mystisk eller skjult. Kunnskap om fjellet utvikles gjennom å delta og eksponere seg for fjellets prosesser, dvs. å utøve samme praksis i samme område over tid. Naturerfaringen er kroppslig, fler-sanselig og helhetlig. Sanseerfaringene oppstår fra noe som skjer utenfor oss selv. Her betyr det å rette oppmerksomheten mot hva som sanses, heller enn hvem som sanser.

Videre spør jeg om sammenhengen mellom arbeidsprosessen og arbeidene, og hvordan jeg gjennom lyd og bilde formidler dette slik at erfaringen oppleves som felles. Medieproduksjonen er en del av forskningsmetoden. Feltarbeidet er kilde til og del av naturerfaring. Lyd og bilde kan ikke formidle selve natureerfaringen fordi de bare kan formidle to-sanselige utsnitt. Allikevel, gjennom redigeringen av opptaksmaterialet forsøker jeg å gjenskape erfaringen så godt som mulig, og det er tilbakemeldingene fra dem som opplever gjenkjennelse som har utfordret meg til å reflektere over naturerfaringen og formidlingen av dem.

Nøkkelord: audio-visuell, sanseerfaring, natur

Abstract

This is a reflection over audio-visual artworks about the nature by Tvergasteinstjørnnet at Hallingskarvet mountain range in Norway, and about the work process and feedbacks. Through these artworks, I try to communicate my experiences with this particular nature. To my surprise, many has expressed they recognize their own experiences, not just what they see and here, but also smell. I ask how could it be that people recognize their experiences that strictly speaking are not communicated through sound and image? What are the sources of these experiences, and what constitutes these common experiences? I claim that experience of nature develops through embodied, sensory practice in relation to weather and landscape, which are shared by those that wander in this landscape.

The theoretical approach are process philosophy that considers nature to be in constant process of change. I am interested in how the experiences derive for nature as a physical materiality, sensory available and accessible. Nature is no abstraction or symbol, mystical or hidden.

Knowledge about the mountain develops through participation and exposure to process of the mountain that is to perform the same practice in the same area through time. Nature experience are embodied, multi-sensory and holistic. Sensory experiences derive from what happens outside of us. Here, this means to direct attention to what we sense, rather than to who are sensing.

Moreover, I ask about the connection between the work process and the artworks, and how I, through sound and images communicate this experience in such a way that people recognize them as their own. Media production is part of the method. Fieldwork is a source and a part of the nature experience. Sound and image cannot communicate the nature experience itself because it is only a fragment with two of our senses. No matter, through the editing of the recording material I try the best I can to recreate the experience and it the feedback from those that experience recognition that has challenged me to reflect over the nature experience and the communication of this experience.

Keywords: Audio-visual, sensory perception, environment

Forord

Dette skriftet begynte som et famlende forsøk på å tolke tilbakemeldingene på mine ”Nature-beyond-culture” installasjoner på konferanser i London 2012 og i Manchester i 2013. Første utkast ble brukt som oppgave i kvalitativ metode i Visuell sosiologi på Goldsmiths University College høsten 2013. Jeg hadde tydeligvis formidlet en form for norsk kulturell sensibilitet, og problemstillingen som jeg skulle svare på var ”How do you do it?”. Denne omarbeidede utgaven er et følgeskrift for mine arbeider i prosjektet om naturen ved Tvergasteinstjørn på Hallingskarvet som finnes på www.tineblom.net.

FJELLET SOM KULTURELL SANSEERFARING UTTRYKT GJENNOM LYD OG BILDE	5
Innledning	5
Natur og naturerfaring - forutsetninger, teorier og begreper	6
Tid, syklus og endring	6
Natur og materialitet	7
Sanser, kropp og praksis	7
Språkets og symboler, representasjon og abstraksjon	9
Natur, kultur og sosiologisk metode	9
Lyd og bilde	10
Lyd og bilde som forskningsmetode	10
Redigering og formidling av de audiovisuelle arbeidene	12
Oppsummering og konklusjon	13
Litteratur	15

Fjellet som kulturell sanseerfaring uttrykt gjennom lyd og bilde

Innledning

I de siste årene har jeg laget noen små filmer og lydmiljøkomposisjoner om naturen ved Tvergasteinstjørnet på Hallingskarvet. Dette er en teoretisk refleksjon over disse arbeidene, om arbeidsprosessen og tilbakemeldinger¹. Jeg har presentert dem i ulike sammenhenger og fått tilbakemeldinger fra fagmiljøer og privatpersoner i Norge og i England. Stort sett skaper de engasjement og diskusjon, mens noen reaksjoner finner jeg så interessante at jeg ønsker å finne mer ut hva dette er uttrykk for. Jeg skal trekke frem to eksempler.

Jeg viste videoen ”Sound and Sensations of Seasonal Change at Hallingskarvet Mountain Range” for en gruppe MA-studenter i musikk på Goldsmiths University College i England. Der var det en norsk student, og etter en runde med kommentarer uttrykte han: ”Dere skjønner ikke dette, mens jeg kjenner hver enkelt lyd og detalj, for jeg vokste opp i et slikt landskap”. Det var selvsagt oppgitte reaksjoner på en slik påstand, men poenget er interessant. Og han var ikke den eneste.

På den internasjonale konferansen i antropologi (IUAES) i Manchester 2013 hadde jeg en installasjon med flere fotografier, videoer og lydmiljøkomposisjoner og rommet var fylt med lyd fra flere kanter. Her var det også engasjerte tilbakemeldinger, mens det var særskilt reaksjonen fra en norsk forsker som gjorde inntrykk. Etter å ha sett på videoen spurte hun om jeg brukte lukt, for hun hadde kjent lukt med en gang hun kom inn. Selvsagt brukte jeg ikke det, men hun kjente godt hva det var jeg formidlet. Så hva var det som skjedde og hvordan fikk jeg det til?

Utgangspunktet for dette essayet er dermed at jeg gjennom lyd og bilde har uttrykt en erfaring som ikke bare er min alene. Jeg er først og fremst interessert hva denne felles erfaring består i, sammenhengen mellom kildene til erfaringene og hvordan jeg formidlet dem. Jeg ikke her interessert i spesifikt hvem eller hvor mange som jeg deler denne erfaringen med, utover at det gjelder dem som har praksiserfaring med tur i norske fjell.

¹ Her drøfter jeg ”Sound and sensations of seasonal change” og installasjonen ”Nature beyond culture” som finnes på <http://tineblom.net/home-page/mountain-project/index.html>.

Påstandene som jeg vil utdype er at naturerfaring utvikles gjennom kroppslig, sanselig praksis i forhold til vær og fjell-landskap i dynamisk forstand². Denne praksisen kan ikke forstås uavhengig av fjellet den utøves i, og erfaringen blir kulturell og sosiologisk relevant i den forstand at det er felles praksis over tid.

For å forske på dette har jeg valgt å utøve denne sanselige praksisen i det samme fjell-landskapet over tid, heller enn å studere dets språklige og symbolske representasjoner. Erfaringen formidles ved å forsøke å gjenskape det sanselige forholdet til dette fjellet. Og lyd og bilde kan formidle andre sider av denne erfaringen enn språket

Først del av essayet handler om hvilke forutsetninger jeg legger til grunn om natur og naturerfaring som fenomen, noen teoretiske tilnærminger og begreper, og hvilke metoder som kan fremheve praksis og sanseerfaringer. Siste del handler om bruk av lyd- og bilde-teknologi som forskningsteknikk i feltarbeid, og hvordan jeg går frem for å forsøke å lage en lyd- og bildekomposisjon som samsvarer med erfaringen i møte med fjellet.

Natur og naturerfaring - forutsetninger, teorier og begreper

Jeg vil knytte påstander i avsnittene overfor til samfunnsfaglige tilnærminger. Jeg tar for meg prosessfilosofi, materialitet og praksisteori og hvilke følger dette har for sosiologisk metode.

Tid, syklus og endring

I flg. Whitehead's prosessfilosofi er naturen er en evig pågående bevegelse og tilblivelse (Whitehead, Griffin, and Sherburne 1979), (Stengers 2011). Naturen er i konstant endring gjennom døgnrytmer, værforhold og årstider; det samme gjelder planter, dyreliv, mennesker og også steiner og fjell. Naturen endrer seg gjennom de til enhver tid ulike konstellasjoner mellom naturkreftene.

Å kjenne fjellet handler om å delta i og eksponere seg for de ulike fasene i syklusene. Jeg kan oppleve å være tilbake til "det samme" dersom jeg opplever den samme fasen i en syklus eller rytme av vær og vind og årstid. Erfaring gir gjenkjenning og forutsigbarhet.

² At erfaringen av fjellet varierer med været er velkjent for dem som har erfaring med det, mens landskapsbegrepet kan ellers virke litt for statisk.

Jeg trenger ikke å reise til nye steder for å oppleve endring siden stedet jeg er en del av endrer seg konstant. Å gå på tur i ”samme” landskap gir forskjellige erfaringer, fordi det aldri er helt likt. Siden både stedet og min relasjon til stedet forandrer karakter over tid, vil derfor kunnskapen utvikle seg hver gang jeg er i naturen.

Tiden har betydning for naturerfaringen også i annen forstand. Tidsrommet jeg tilbringer på fjellet påvirker oppmerksomheten ovenfor omgivelsene fordi jeg får større mental distanse fra hverdagslige nettverk og forpliktelser, noe som igjen blir en vesentlig del av erfaringen. For min del trenger jeg minst to netter før jeg kjenner meg som del av stedets rytme.

Natur og materialitet

Naturen er virkelig, materiell og består, vann og vær, landskap og ting, dyr og planter, i tillegg til mennesker (Ingold 2000). Dette betyr at vi må trekke de materielle omgivelsene inn som del av eller i dette tilfellet er forutsetning for den sosiologiske forståelsen (Latour 2008). Dette betyr konkret at forutsetningen for å forske på menneskers forhold til fjellet er at vi også forholder oss til dette fjellet, og ikke bare til hva som skjer mellom menneskene som befinner seg der.

At erfaringen med fjellet er udelelig knyttet til fjellet betyr at å gå på tur langs kysten er annerledes enn å gå på tur på fjellet, og å gå i finvær er annerledes enn å gå i ruskevær. ”Å gå på tur” er dermed ikke en ensartet praksis som kan representeres og abstraheres uavhengig av hvor praksisen utøves. Erfaringen til folk på tur i en spesifikk fjellnatur som utvikler seg over tid til en form for kulturell sensibilitet som ikke kan skilles fra det som erfares; den er ingen uforanderlig gjenstand el. ”immutable mobile” som kan forstås uavhengig av de omgivelsene de er knyttet til (Latour 1986).

Sanser, kropp og praksis

I følge Whitehead er naturen sansbar virkelighet. Naturen er det vi sanser, og sansene er vårt fotfeste til virkeligheten³ (Whitehead 1964), (Stengers 2011). Poenget her er at selv om naturen alltid er større enn det vi er i stand til å sanse så er sanseerfaring den vesentlige kilde

³ “Nature is what we are aware of perception”; ”Perception is foothold to reality” Op.cit. s. .

til kunnskap om verden utenfor oss selv. Naturen finnes dermed i det som er direkte åpent og sansbart, ikke i det skjulte eller i det bakenforliggende eller i det ekstraordinære.

Dette har følger for forskningsmetoden. Det betyr at jeg retter oppmerksomheten mot kilden til sanseerfaringen, altså *hva* som sanses heller enn mot hvem som sanser eller at det var *jeg* som sanset. Når jeg sanser noe så er det fordi det skjer noe utenfor meg selv. Dermed kan jeg bruke mine egne sanseerfaringer som spor og veivisere til hva som skjer rundt meg eller med meg, i naturen. Og jeg søker ikke etter forklaringen i mitt mentale univers og indre tilstand, eller i tankemessige og språklige fortolkninger, eller i samfunnets symbolikk.

Jeg forklarer ikke erfaringen med at det er jeg som gjør individuelle bevisste valg om hvor jeg skal rette min oppmerksomhet. For eksempel er det ikke jeg som velger å se en hare, det er heller en hare som krysser min vei. Og det ikke er jeg som velger å rette oppmerksomheten mot et skred, men heller at det oppstår et skred som krever min oppmerksomhet. Og kilden til sanseopplevelsen av "vått og kaldt" kan være at jeg tråkket i bekken, og kilden til erfaringen av ustøhet kan være sterk vind eller å ha tråkket på en stein som beveger seg.

Ulike praksiser gir ulike sanse-erfaringer. Kroppen er et sanseorgan og måten vi beveger oss påvirker hva vi sanser. Kroppen er fler-sanselig: hva vi ser og hører påvirkes av alle sansene, for eksempel balansesansen og luktesansen. Sanseerfaringene setter seg i kroppen som minne. En lyd kan sette i gang minner av bilder og lukt. Å lære gjennom kroppen er hva Ingold kaller "å lære innenfra", dvs. ved den intime relasjonen mellom kroppen, praksis og materiale (Ingold 2013).

Jeg er interessert i turgåing i fjellet som hverdagslig sansbar praksis og de sanseerfaringene dette gir. Når vi går på fjellet kan vi høre lydene av våre egne fottrinn, ski eller staver, klær og pust. Når vi lager mat hører vi kopper, kar og bestikk, og mat som koker og freser. Vi hører dører som åpner seg og spraking fra peisen. Dette er en del av måten vi beveger oss på i våre omgivelser, og trenger i utgangspunktet ikke være forhåndsdefinerte kategorier som vi reflekterer over.

Språkets og symboler, representasjon og abstraksjon

At erfaringen utformes og utvikles som kroppslig praksis i relasjon til omgivelsene er en påstand som bygger på teorier om affekt, sanselighet og språk. Teorien om affekt går kort ut på at ikke alt vi og kroppen vår erfarer er tilgjengelig for bevisstheten. Affekt er det overskudd av erfaringer som kroppen bærer i seg og som vi ikke er bevisst (Massumi 2002).

Vi har mye kunnskap om verden som verken er symbolsk eller språklig og dermed er ord ikke tilstrekkelig til å fange opp alt som påvirker oss. Dette understøtter argumentet om å søke kilden til erfaringen i den pågående praksisen i fjellet og å rette oppmerksomheten mot tolkning og representasjon, symboler og mening vil forenkle og filtrerer bort den sansemessige fylde som møte med fjellet består i.

Natur, kultur og sosiologisk metode

Samfunnsfaglig forskning på natur handler stort sett om grensesnittet mellom menneske og natur. Da blir det lett å forstå naturen som ikke noe annet enn en blanding av natur og samfunn, eller en "hybrid" (Latour and Porter 1993). Dette gir lite rom for å forstå naturen som noe uavhengig og større enn oss selv.

Erfaringen er forankret i praksisen heller enn i individenes som utøver praksisen (Thrift 2008). Og praksisen må gjentas; om den ikke utøves over tid forsvinner også denne sansemessige relasjonen til fjellet. At erfaringen ligger i praksisen betyr at jeg kan få kunnskap om dette ved å utøve praksisen i fjellet over tid og at jeg trenger ikke trekke inn min indre erfaringsverden utover den konkrete praksis som jeg forsker på.

Praksisen kan forstås sosiologisk i den forstand at den utøves av mange mennesker. Dette betyr at "min" erfaring ikke er bare min. Om andre hadde vært tilstede på samme tid og sted og hadde gjort det samme så hadde de erfart (mye av) det samme.

Intet av dette er i utgangspunktet verbalt. Snarere tvert imot: i det øyeblikket en praksis reduseres til en kategori kan den sansbare fylde bli borte. Dette betyr å ikke studere individers eller grupper verbalt uttrykte selvforståelse og forestilling om å gå på fjelltur, for eksempel å intervju dem som har vært i fjellet.

Min intensjon med dette prosjektet er ikke å uttrykke en generell, abstrakt type erfaring som et slags symbol på ”fjellet”. Jeg forsøker heller å gjenskape mine direkte, partikulær og singulære sanseerfaringer av fjellet. Jeg forsøker å formidle selve sanseinnholdet, dvs. det jeg gjør og ser og hører, slik at det er tilgjengelig for andre å sanse selv. Dernest får jeg finne ut om andre kjenner igjen sine egne erfaringer i akkurat dette.

Lyd og bilde

Hvordan det er å sanse fjellet? Dette har jeg brukt opptaks-teknologi til å utforske. Målet er å skape multimedia arbeider som formidler nyansene i sanseerfaringen; å være del av noe større enn seg selv og hvordan kan det være å sanse seg selv i fjellet?

Lyd og bilde som forskningsmetode

Å bruke opptaksteknologi er en måte å oppdage mer av fjellet og hvordan for eksempel min tilstedeværelse blir en del av fjellet ved at mine steg blander seg med dets lyder, lager spor i snøen eller bølger i vannet.

Feltopptak er både praksis, metode og forutsetning for audiovisuell formidling. Å gjøre opptak er en kroppslig praksis som påvirker hva jeg sanser. Opptaksteknologien kan virke som et søke-instrument og forsterker og dermed stimulere oppmerksomhet og engasjement som bidrar til gjøre nyansene i fjellet mer tilgjengelig for bevisstheten.

Opptaksteknologien er ikke direkte avtrykk av virkeligheten. Vårt eget sanseapparat både filtrerer bort og forsterker sanseerfaringer; for eksempel kan vi bare høre lydbølger innenfor et gitt frekvensspekter. Det samme gjelder for teknisk utstyr; frekvenser blir filtrert bort eller fremhevet, for eksempel kan kontaktmikrofoner gjøre lydbølgenes vibrasjoner i vegger og steiner tilgjengelig for oss.

Fotografen velger bevisst eller ubevisst hvilke utsnitt av virkeligheten hun vil fokusere på. Dette innebærer i seg selv en form for kulturell tolkning, noe som åpner for at erfaringen med fjellet har en sosiologisk dimensjon, dvs. at det er sannsynligvis at jeg deler min tolkning med noen mer andre. Hva vi sanser på fjellet avhenger imidlertid av hva som skjer på fjellet, noe som ikke er sosiologisk betinget.

Jeg mener at opptakene kan bidra til å fremheve fjellet på en måte som henvender seg til sansene på en direkte og nyansert måte, også til dem som vi enda ikke er bevisst⁴. For eksempel er de tre ordene ”lyden av regn” både oversettelse, forenkling og kulturell tolkning av det virkelige regnet; vi forutsetter at disse ordene skal sette i gang assosiasjoner hos lesere som selv har erfart lydene av regn. Forskjellen blir da at når vi hører et lydopptak av et regnskyll (på bakken eller vannet eller på jakken eller på taket) får vi mer direkte tilgang til denne sanseerfaringen. Det er som å si ”hør selv!”

Erfaringen av fjellet som større enn oss selv kan formidles gjennom å fremheve fjellets karakter av å være stort og vidt. Jeg har brukt kameraets vidvinkel-linse, og, lange opptak av for eksempel gress-strå eller snøfokk som antyder de pågående bevegelsene til vind og vann. Vi erfarer oss selv på det store fjellet, ikke ved å se oss selv, men ved å se på forholdet mellom avstandene og de små sporene, stiene og skiløypene som andre har laget. Vi hører våre egne lyder som skritt og pust sammen med fjellets lyder, dette antyder kroppens berørings- og balansesanser gjennom forholdet mellom fjellet og kropp. Fjellet kan fremstilles visuelt mens menneskenes tilstedeværelse antydes gjennom lyd.

Teknisk sett dårlige opptak kan også formidle kreftene på fjellet, for eksempel kan vinden riste kamera på stativet, lage forstyrrelser i lydopptak, og kulda kan flate ut batteriene. Dette er en måte å vise at de samme fysiske kreftene som på oss selv også virker på teknologien.

Erfaringene av fjellet er imidlertid helhetlige og fler-sanselige. Å sanse omgivelsene som en helhet uavhengig av vår spesifikke posisjon er en form for allosentrisk persepsjon og omfatter mer enn det som kameralinsen og mikrofonen kan fange opp. En solnedgang kan ikke formidles gjennom en kameraramme. Utfordringen er også å fremstille fler-sanselig erfaringene gjennom et to-sanselig format. Det er ikke umulig - som eksempel nevnt i innledningen kan lyden av bål vekke til live minnet om lukten av bål.

Praksis og sanseerfaring kan også gjenskapes i felten gjennom kunstnerisk uttrykk og improvisasjon. For eksempel, hvordan uttrykker jeg erfaringen av å fryse gjennom lyd og bilde? Hva med å vise naken hud i snøen? Sanseerfaring og opptakene blir mer nyansert med tid og gjentakelse. Å være en del denne erfaringsverdenen innebærer å gjenta den, og å gjøre

⁴ Eller det som ”allerede halveis slumrer i din vitens morgendemring”, for å sitere Kahlil Gibrans Profeten.

opptak på flere turer vil dermed bli en del av metoden. I praksis innebærer at det for eksempel ikke er mulig å stille opp på samme sted for å ta det samme bilde eller lydopptak en gang til, fordi vær og vind og lys og lyd vil aldri være det samme.

Redigering og formidling av de audiovisuelle arbeidene

Metoden er å være tro mot den enkelte hendelse, sanseerfaringen og fjellet i sin egenart og målet er å fremstille disse så nyansert og nært som mulig. Her vil jeg gjøre rede for noen vurderinger i redigering av opptakene frem til ferdige audiovisuelle arbeider.

Først litt om hva jeg forsøker å unngå. Jeg vil unngå antroposentrisk fremstilling hvor alt handler om enkeltmennesker, deres handlekraft og dynamikken mellom dem. Jeg ønsker ikke fremstille fjellet som bakgrunn eller en scene for noe som like godt kunne ha utspilt seg et annet sted. Og å skille de sosiale relasjoner ut fra omgivelsene de foregår i reduserer deres sansemessige fylde.

Og jeg ønsker heller ikke å fremstille mennesker som ”behersker” naturen, for eksempel i ekstremспорт hvor naturen er sportsarena, og heller ikke å fokusere på spektakulære naturfenomener og ville dyr.

Jeg ønsker å formidle hva det er vi sanser utenfor oss selv. På samme måte som at metoden i feltarbeidet forutsetter å ha tillitt til at min egen sanseerfaring faktisk er ”fotfeste til virkeligheten”, så handler redigeringen om å ha tillit til at bilde- og lydopptakene har et innhold i seg selv som ikke trengs å forklares med ord.

Forskerens, eller mine, kroppslige erfaringer i feltarbeidet er både data og metode, og det er disse erfaringene som skal gjenskapes i det endelige arbeidet. Derfor er det et metodisk poeng at hun foretar både opptak og redigeringen selv (Westerkamp 2002).

Dette handler om å være i sansemessig dialog med opptaksmaterialet. Det sansbare ligger ikke bare i evnen til å forbinde seg med materialet; opptaksmaterialet har også sin egenart som ikke lar seg forme til hva som helst. I den forstand er lyd- og bildeopptak mindre formbare i ettertid enn ordene.

Valg av hvilke opptak som brukes bygger også på signifikans, dvs. det som etter forskerens oppfatning har en form for resonans eller korresponderer med” eller tilsvarer erfaringene i fjellet. Det handler om en form for autentisitet som ligger i forholdet mellom erfaringene på fjellet og deres audio-visuelle representasjon.

Ut ifra dette bruker jeg bare lydopptakene fra fjellet, og ikke musikk eller annet tillegg fra andre kilder. Arbeidet blir allikevel ikke helt uten tekniske effekter. Tid og rom vil nødvendigvis bli sammenpresset, dvs. et stort område og en rekke hendelser og sanseerfaringer kan komme til uttrykk på 10 min videosnutt eller lydmiljø-komposisjon. For eksempel kan et 20 minutters videoopptak av tåka som brer seg innover fjellet avspilles på to minutter, eller en overgang mellom aftensmat og søvn med medfølgende snorking kan ta to minutter.

Det er gjennom reaksjonene på de audio-visuelle arbeidene at den gruppen som jeg deler disse erfaringene med gir seg til kjenne. Fordi lyd og bilde henvender seg både til bevisste sanser og til den ubevisste affekt som ligger som minner i kroppen, forventer jeg at disse fremkalles særlig i dem som har disse erfaringene. I dette tilfellet er det den gruppe mennesker som har turerfaring med dette fjell-landskapet, som stort sett er turgående nordmenn i norsk fjellnatur. På denne måten blir kroppserfaring fra norske fjell⁵ indikator på felles praksis og dermed sosiologisk kriterium.

Oppsummering og konklusjon

Erfaringen av fjellet er erfaring av noe utenfor oss selv og å være i noe som er større enn oss selv. Erfaringen kommer fra et kroppslig og sanselig samhandling.

Erfaringen oppstår i forholdet mellom fjellet og praksisen, og er dermed felles gods for dem som deler denne praksisen. Det betyr at den fremstillingen jeg selv gjør av å være i fjellet kan gi mening for andre enn meg selv.

Metoden er å utøve denne praksisen på fjellet og gjentar den over tid. Jeg går ofte på tur i fjellet; jeg kommer tilbake til et sted som jeg har erfaring med fra før og som jeg vil bli mer

⁵ Jeg påstår ikke annet enn at erfaringer fra norske fjell er forskjellige fra erfaringer fra for eksempel Alpene, og at erfaringen fra den første turen er forskjellig fra erfaringen fra de neste.

kjent med, og jeg er mer og mer oppmerksom på fjellet med dets nyanser og sykluser og endringer.

For å fremstille dette bruker jeg lyd og bilde og et ikke-språklig format; jeg bruker vidvinkel linse og nær og nyansert fremstilling av fjellet. Jeg fremstiller mennesker som omsluttet av flere prosesser, krefter og materialer, heller enn at vi dominerer eller fortolker. Jeg formidler erfaringen gjennom å komposisjon av det lydmiljøet jeg selv er en del av.

Og erfaringen kan best gjenkjennes av dem som deler denne spesifikke erfaringen, noe som jeg mener kom til uttrykk gjennom gjenkjennelse i mine arbeider i eksemplene i innledningen.

Litteratur

- Ingold, Tim. 2000. *The Perception of the Environment*. London: Routledge.
- Ingold, Tim. 2013. *Making : anthropology, archaeology, art and architecture*. London: Routledge.
- Latour, Bruno. 1986. "Visualisation and Cognition: Drawing things together." In *Knowledge and Society: The Sociology of Culture Past and Present*, edited by Bruno Latour and H Kuklick, 1-40. Jai Press.
- Latour, Bruno. 2008. *What is the style of matters of concern : two lectures in empirical philosophy, Spinoza lectures, 1387-0971*. Assen: Van Gorcum.
- Latour, Bruno, and Catherine Porter. 1993. *We have never been modern*. New York ; London: Harvester Wheatsheaf.
- Massumi, Brian. 2002. *Parables for the virtual : movement, affect, sensation, Post-contemporary interventions*. Durham, N.C. ; London: Duke University Press.
- Stengers, Isabelle. 2011. *Thinking with Whitehead : a free and wild creation of concepts*. Cambridge, Mass. ; London: Harvard University Press.
- Thrift, N. J. 2008. *Non-representational theory : space, politics, affect, International library of sociology*. Abingdon: Routledge.
- Westerkamp, Hildegard. 2002. "Linking Soundscape Composition and Acoustic Ecology." *Organised Sound* 7 (1).
- Whitehead, Alfred North. 1964. *The concept of nature : the Tarner Lectures delivered in Trinity College, November 1919*. Paperback ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Whitehead, Alfred North, David Ray Griffin, and Donald Wynne Sherburne. 1979. *Process and reality, an essay in cosmology*. Corrected ed, *Gifford lectures*. New York, London: Free Press ; Collier Macmillan.

Høgskolen i Lillehammer / Lillehammer University College
Postboks/P. O. Box 952, 2604 Lillehammer, Norway
Telefon/phone: (+47) 61 28 80 00

www.hil.no